

Korpsånd

Korpsånd er et begreb der kan føres mange år tilbage i historien. Korpsånd hører til de såkaldt bløde værdier der hverken kan tælles måles eller vejes, men som ikke desto mindre har betydning for hærens effektivitet. Udvikling af korpsånd er derfor et vigtigt element i uddannelsen af hærens enheder

Korpsånd kan sammenlignes med offentlige og private firmaers firma- kultur, men er mere end det. Medens firmakultur ofte er mere eller mindre formuleret og styret oppefra - fra ledelsen, vokser korpsånden op fra neden. Den er ikke formuleret, men opstår spontant og naturligt. Den er levende såvel indadtil som udadtil. Korpsånden er et begreb, der bygger på indforståelsen mellem dem, der er omfattet af den. Det er de uskrevne regler og ceremonier, de fælles holdninger og den samme optræden, der præger de indforståede.

Korpsånd skaber identitet og sammenhold, vigtige faktorer i skabelsen af effektive militære enheder. Først opstår kammeratskabet med de nærmeste, så skabes sammenholdet i enheden og dernæst kommer stoltheden over at tilhøre enheden, regimentet, våbnet, værnet.

Hærens virksomhed og opbygning giver gode betingelser for at skabe korpsånd. Omvendt er korpsånden utroligt vigtig for hele hærens virksomhed. Hæren støtter derfor enhver udvikling af korpsånd og udnytter den som en del af »firmakulturen«.

En stor del får hæren gratis. Den værnepligtige bliver placeret i en gruppe, gruppen lever på samme stue, følges under vekslende uddannelser, skydning, idræt, marchture, natorienteringsløb osv. Oplever fælles strabadser nat og dag, i kulde og regn, lever af feltrationer, sover i bivuak m.m. Det må nødvendigvis give sammenhold, især når gruppeførereren forstår at sammentømre gruppen.

Gruppen indgår i delingen. I uddannelsen lægges vægt på samarbejdet mellem grupperne, men uddannelsen giver også gode muligheder for naturlige konkurrencer, bade på skydebanen, på idrætspladsen og på fod-

I

\,...)

Del 5. Ledelsesbegreber

boldbanen, under orienteringsløb m.m. Denne model for uddannelse og kappestrid kan videreføres til næste led osv.

Historien er en vigtig bestanddel ved opbyggelsen af enhedens korps- and. Det gælder såvel enhedens historie som historier i form af myter og legender - herunder, som senere omtalt, til tider øgenavne.

En anden vigtig bestanddel er de traditioner, der er forbundet med regimenters og våbenarters historie. Deres værdi består i, at de er med til at opbygge og vedligeholde korpsånden.

Hæren har fra gammel tid sine symboler, fodfolksbataljonerne faner, rytteriet estandarter og artilleriet kanoner, alle med henvisning til regimentets eller våbenartens historie. Alle regimenters har modtaget en fane af Dronningen, mange med faneband, der henviser til del enkelte regiments historie.

Dertil kommer regimentsmærker samt motto og slagord, der kan henvise til enhedens historiske oprindelse.

I midten af 70'erne opstod der problemer med sammenholdet i visse af de "stående enheder". Kompagnier, eskadroner og batterier fik nye soldater, kontraktantagne konstabler, der tilgik som enkeltpersoner eller få ad gangen, modsat værnepligtsenheder med samlet indkaldelse, samlet uddannelse og samlet hjemsendelse. Det var derfor vanskeligt at skabe og vedligeholde korpsånd i disse enheder på grund af hyppige udskiftninger og fravær som følge af kontraktligt fastsat civiluddannelse m. v.

Ved en række underafdelinger gennemførte man derfor på Forsvarskommandoens initiativ en række foranstaltninger, der skulle fremme dannelsen af korps- and. Der blev således givet tilladelse til særlig afmærkning på uniformen og anbefaling af anvendelse af et motto gerne med henvisning til underafdelingens eventuelle historie. Et batteri indførte således hvide tørklæder samt bar bælt og seletøj i hvidt i overensstemmelse med underafdelingsfarven. Derudover fik man et ærmemærke med en mølle, en henvisning til batteriets deltagelse i kampen ved Dybbøl Mølle i 1848, samt et artilleristisk præget motto.

Parader er nok noget specielt for del militære system. De har deres praktiske betydning som fremvisning af fanen for nye rekrutter, præsentation af en nytiltrådt chef m.m. Parader er med til at synliggøre enheder, ja hele forsvaret for den sags skyld, og dermed med til at give en oplevelse af identitet, tilhørsforhold og sammenhold såvel for dem, der indgår i paraden, som for dem, der betragter den.

Eksercits og parader giver lejlighed til at vise, hvor dygtige man er, og dermed anledning til at styrke samhørighedsfølelsen.

~

Militære musikkorps giver paraderne et festligt præg, der kan være med til at give deltagerne og eventuelle tilskuere en større personlig oplevelse af fællesskab.

Det hæren yderligere tilfører, som er andet end parader, eksercits og musik, er evnen til at "skabe fest i hverdagen ud af ingenting".

En gruppe er på øvelse i koldt og regnfuldt vejr på fjerde døgn. Alting var surt. Forplejningen igen på feltrationer. Det var trist, når hver mand satte sig isoleret i sin krog for at varme sin feltration.

Hvis gruppeføreren derimod - når det er muligt - samler sin gruppe og etablerer kollektiv madlavning og samlet spisning under så hyggelige former som muligt, kan den "middag" blive en oplevelse for livet.

En bataljonschef vidste, at en gruppe havde været nedgravet ved en bro i over to degn og udelukkende havde levet af feltrationer og søvand. Ran tog forbi og inspicerede den. Gruppens opgaveløsning var upåklagelig. Meget ureglementeret hev chefen en kasse med colaer og wienerbred ud af sin jeep og gav gruppen kassen som belønning og drak cola med dem.

Grppeføreren - en sergent - fortalte senere.. at det havde givet gruppen et fan-tastisk lift.

Hærens regiment er om nogen traditionsbærende. Her markeres regimentsfødselsdage og andre militære mærkedage. Der gennemføres "åbent husarrangementer", hvor soldaterne viser, hvad de kan, ofte i konkurrenceform, og altid med flagparader, taler og musik. Afdelinger og underafdelinger har hver især egne traditioner og elsker at markere deres særpræg. Fester på alle niveauer er hyppige og fuldender traditionerne.

De unge sergenter, løjtnanter og premierløjtnanter bliver modtaget i et nyt fællesskab både i de enkelte enheder og på tværs af enhederne. Kammeratskabet er igen præget af, at man lever sammen, spiser sammen, er på øvelser sammen, går i byen sammen og fester sammen. Sammenholdet er så tæt, at mange venskaber, der bliver opbygget i de "glade løjtnantsår" varer hele livet. Der er eksempler på, at kammerater fra officersskolen med livsledsagere mødes med passende mellemrum og markerer op til 50-året og mere for afgang fra skolen med middag og festpåklædning. Hærens skoler og her især Hærens Officersskole spiller en vigtig rolle, hvilket man bl.a. kan se på del store antal officersklasse-jubilæer, der afholdes på Frederiksberg Slot.

Netværket i hærens officerskorps er tæt og stærkt, fordi landet og korpset ikke er større end at en officer, der gennem sin karriere har forrettet varieret tjeneste og deltaget i øvelser på begge sider af Storebælt, vil tilegne sig solidt kendskab til officerer fra mange regiment og brigader.

De/5. Ledelsesbegreber

Dyrker officeren idræt, vil han også gennem idrætten kunne udbygge sit netværk, idet Dansk Militært Idrætsforbund (DMI) har mere end 40 idrætsforeninger over hele landet med i alt ca. 25.000 medlemmer. DMI arrangerer et stort antal turneringer inden for næsten alle idrætsgrene, hvor hold fra de forskellige regimente, skoler m.fl. deltager. Også her er der mange traditioner og festlige stunder.

Det må medgives, at hæren som statsvirksomhed har bedre muligheder end civile virksomheder for at værne om og vedligeholde en korpsånd.

Hærens ledere førte ikke lønforhandlinger. Løn og arbejdsvilkår blev fastsat ved aftale mellem ministerium og faglige organisationer. Det betød, at der på dette område ingen konflikter var mellem ledelse og medarbejdere. Ingen konflikter og strejker, der splittede og ødelagde korpsånden. Chefer, officerer, sergenter og menige var her "i samme bad".

I det følgende er givet en række eksempler på korpsånd, oplevet af forfatterne under deres tjeneste som premierløjtnanter i 50'erne, majorer i 60'erne, oberstløjtnanter i 70'erne og oberster i 80'erne.

Først i 50'erne blev der indkaldt værnepligtige menige til 16 måneders uddannelse ved et kanonbatteri, 1. Artilleriafdelings 1. Batteri. Størstedelen af de Værnepligtige var fra København, øvrige spredt fra Jylland og Bornholm. Sergenter og løjtnanter var næsten alle værnepligtige. Der var kun få studenter blandt de indkaldte, resten havde for de flestes vedkommende kun syv års skolegang bag sig.

Batteriets næstkommanderende læste i et gammelt ceremonielreglement for hæren, at når hæren opstillede til parade for kongen, stod artilleriet på hærens højre fløj. Hvad var så mere naturligt, end at sergenterne, at på højrefløj af artilleriet stod 1. Artilleriafdelings 1. Batteri?

Batteriet blev introduceret som sådan: Hærens Fløjbatteri!

Reaktionen ved afdeling og regiment var selvfølgelig, at man skulle anvende den officielle betegnelse 1. Artilleriafdelings 1. Batteri og ikke andet. Dette skete naturligvis også i officielle skrivelser, indberetninger m. v., men internt i batteriet var det Hærens Fløjbatteri.

Som en afart kan navnes, at københavnere i batteriet meget hurtigt fandt ud af at kalde det »Hærens Møgbatteri«, især når tilføjelsen forekom for sur.

Og endelig - men ikke mindst - i dag er betegnelsen Hærens Fløjbatteri officielt anerkendt og anvendt.

I begyndelsen af 50'erne blev en oberstløjtnant omtalt som "Den tænkende hest".

Han kendte selv sit øgenavn, hvis oprindelse skyldtes, at der på et tidspunkt i en cirkus optrådte »en tænkende hest«, der hed »Anton«. Den kunne svare på spørgsmål ved at skrabe med det ene forben. Pågældende oberstløjtnant havde for vane, når han stod foran sine soldater, at sparke med foden på en måde, der

...,I

)
bragte tankerne hen på cirkushesten. For at gøre det hele lidt mere kompliceret, kaldte hans samtidige ham "Anton". Han hed Svend!

En oberst, senere general, var kendt som "Stangrytteren" eller blot "Stangen". Dette tilnavn stammede fra den tid, hvor den pågældende efter afgang fra Hærens Officersskole var "i lære" som artillerist. Det var i det hestetrukne artilleristid, og han blev i forbindelse med denne uddannelse placeret ved stanghesten på stangrytterens plads.

Et tredje eksempel fra samme tid var en kaptajn, der af alle omtales som "Facille". Dette øgenavn stammede fra pågældendes tid på Hærens Officersskole. I en time skulle han oversætte "let artilleri" til fransk. I stedet for at anvende det i denne sammenhæng korrekte ord for "let" – artillerie légère - blev oversættelsen til det ikke korrekte: "Artillerie facile".

-En oberst gik under tilnavnene »Sabel-Johan, og »Morak-Johan", navne han erhvervede, fordi han ved afgang fra Hærens Officersskole havde et så højt eksamensresultat, at han fik Kongens Æressabel. Da han senere blev udnævnt til general, men uden som forventet at få kommandoen over en division, blev han omtalt som "Johan uden land".

Artilleriet har sin egen skytsengel, Sgt. Barbara, kendt verden over, uanset, hvilken trosretning den enkelte artillerist ellers bekender sig til.

Skt. Barbaras Dag, den 4. december, bliver markeret ved parader i mange artillerigarnisoner, hvor legenden om denne skytsengel bliver fortalt for nye artillerister.

At dagen markeres uanset artilleristernes nationalitet kom blandt andet til udtryk ved FN-styrken på Cypern den 4. december 1966, hvor en britisk major tog initiativ til at samle alle artillerister og dermed beslægtede fra de tilstedeværende FN-enheder for at markere dagen ved en fælles sammenkomst.

En nyudnævnt oberstløjtnant blev chef for en afdeling i mobiliseringsstyrken. Den var hovedsageligt bemanded med reserveofficerer, der til daglig passede deres civile arbejde i erhvervslivet. Bemanningen var noget "tynd".

Sam afdelingschef var det en opgave, at få tiltrukket nogle af regimentets bedste reserveofficerer, hvorfor underafdelingscheferne, der også var af reserven, fik til opgave via deres eget netværk at få tiltrukket de kammerater i reserven til afdelingen, de gerne så som samarbejdspartnere med henblik på at få stablet en helt ny afdeling på benene.

Første gang afdelingens officerer var samlet til en frokost og den første snaps i afdelingens historie skulle drikkes, var afdelingens chef opmærksom på, at den udbragte skål ville gå over i afdelingens historie.

Han fortalte derfor om den skrækelige hændelse, der indtraf under rangeringen af et troppetog, hvor en snaps væltede. Ritualet blev herefter som følger:

Først tager en officer sit glas og spørger: "Hvornår var det nu, det var?".

En anden officer navner et årstal.

Så spørges: »Hvad skete da?«.

Derefter fortælles om den »skrækkelige hændelse«, alle hæver glassene og udtaler i kor: »Lad det ikke ske igen!«, hvorefter der skåles og drikkes.

I denne sammenhang skal det nævnes at det noget senere blev bemærket i Forsvarskommandoen at våbnets bedst enkadrerede mobiliseringsafdeling var netop den her omtalte afdeling.

En nytiltrådt afdelingschef fandt hurtigt ud af, at der var en ret lav moral i afdelingen. Han havde tidligere haft lejlighed til at iagttage den fra sidelinien, da han var chef for en værnepligtsafdeling med kun en underafdeling med værnepligtigt personel og hvor han i øvrigt måtte øve vold på sig selv for ikke at optræde som »overunderafdelingschef«.

Der var et meget højt fravær i den nye afdeling der bestod af kontraktantagne menige konstabler. En stor del af mandskabet boede i hovedstaden og kom hver dag med toget eller eget transportmiddel til provinsbyen hvor afdelingen var garnisoneret. Chefen mente at fraværet skyldtes to ting.

For det første, hvis en konstabel kom for sent om morgenen, fik han uomgængeligt et disciplinarmiddel, der betød tre dages tilbageholdelse på tjenestestedet. I stedet for at komme for sent var det alt for fristende at melde sig syg.

For det andet en erkendelse af, at den daglige uddannelse var så ringe, at konstablen med god grund kunne spørge sig selv, om der mon var nogen, der ville savne ham, hvis han blev »syg«.

Chefen ændrede det således, at hvis konstablen ringede, og sagde, at han var for sent på den, fordi bilen ikke ville starte, eller hvad grunden nu var, så skete der ikke noget. Sammen med en bedre og mere tillokkende, meningsfuld uddannelse, førte det til et markant fald i sygefraværet.

Chefen greb også til mere billige virkemidler. Afdelingens motto var fra en meget gammel fane "Terror in hostes", Frygt hos fjenden. Det begyndte man ved passende (og upassende) lejligheder at råbe til hinanden. Chefen råbte »Terror« og fik svaret tilbage »in hostes«. Det virkede. Afdelingen begyndte at føle sig som en enhed.

Ved en afdeling blev det bemærket, at chefen, når afdelingen skulle på øvelse eller fik pålagt særlige opgaver, ofte sluttede sin ordreudgivelse eller instruktion med ordene: »Os skal man ikke sige pyt til!«.

Det blev afdelingens uofficielle valgsprog, og da der blev tegnet et våbenskjold, skulle valgsproget naturligvis indgå i dette. Ikke på dansk, men på latin: »Cave nos flocci faxis«.

Mandskabets tilknytning til Københavnsområdet fornægtede sig ikke. Mand og mand imellem - med en indforstået henvisning til et kendt bryggeri - blev Jet til: »Lad os flokkes om Faxe!«.

J

På et tidspunkt fandt sagsbehandlerne i Forsvarskommandoen ud af, at .alle afdelinger i et artilleriregiment skulle bære samme regimentsmærke. Det kunne umiddelbart lyde fornuftigt, men i to regimenter indgik på dette tidspunkt udover feltartilleriafdelingerne også en luftværnsafdeling. Disse afdelinger var reminiscenser fra de tidligere luftværnsregimenter, hvorfor soldaterne i de to afdelinger bar de respektive to tidligere regiments marker.

Den befalede ændring blev opfattet som et indgreb mod luftværnsartilleristernes identitet og selvforståelse. Luftværnsartilleristernes soldaterforening følte sig ligeledes gået for nær og mødte op på den ene af de to luftværnsafdelingschefers kontor for at få pågældende oberstløjtnant til at ændre Forsvarskommandoens afgørelse.

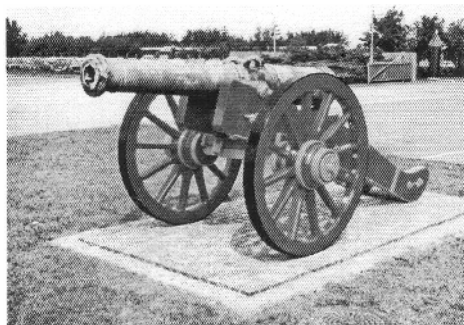
Efter en nærmere drøftelse blev soldaterforeningens repræsentanter og afdelingschefen enige om, at forsvarsministeren var den myndighed, der muligvis kunne og ville gøre noget ved den trufne afgørelse.

Soldaterforeningen mødte derfor op ved ministerens torsdagsmodtagelse og opnåede, at soldater tjenstgørende ved hærens luftværnsenheder på den pæne uniforms brystlomme i dag bærer det relevante luftværnsregiments mærke.

Ved en senere bestemmelse er det fastsat, at også regimentschefen ved det bærer- te artilleriregiment skal bære luftværnsmærket på brystlommen, uanset om han har været luftværnsartillerist eller ej.

V

En dag kom stabschefen ved et artilleriregiment ind på regimentschefens kontor og fortalte, at han havde en drøm! Han så gerne, at to antikke kanonrør, der lå på et par sveller ved kasernens indkørsel, blev anbragt i tro kopier af de affutager fra dengang, de blev anvendt til aktivt krigsbrug. Da kanonrørene var historiske, blev forslaget tiltrådt.

Med hjælp fra byens to førende pengeinstitutter samt fra byens borgmester lykkedes det at skaffe midler, materialer og arbejdskraft til formålet, og kanonerne i de nye affutager blev behørigt afsløret i forbindelse med markeringen af 300 års dagen for oprettelsen af Danske Artillerikorps i 1684.

Da kasernen på et senere tidspunkt skulle overtages af et infan-

Den ene af de to kanoner .der blev opstillet foran indkørslen til Skive kaserne den 7. august 1984.

V

Del 5. Ledelsesbegreber

teriregiment, bestemte dettes chef, at kanonerne, der jo viste, at det var en artillerikaserner, skulle fjernes.

Det slap han ikke godt fra. Der rejste sig en proteststorm i den lokale presse. Kanonerne var jo en »folkegave« til byens kaserner. Obersten måtte bøje sig. Kanonerne har fortsat en plads på kasernen, men nu på en anden, passende plads.

Med relation til korpsånd fik en tidligere chef for Hærens Kampskole en særlig oplevelse, da Forsvares Pædagogiske Råd var på besøg på skolen. Rådet fik bl. a. forevist løjtnantsskolens område. Her stod noget af det allerhelligste et spisestue- møblement med et langt bord og højtidelige, højryggede stole medbragt fra skolens tidligere domæne, Gurrehus, samt en masse andre klenodier. Det var »Løjtnantsstuen«, elevernes samlingsstue. Den spillede en ret afgørende rolle i formningen af de unge løjtnants elever.

Et af de civile medlemmer af rådet spurgte med en stemme fuld af undren, om man dog kunne bruge den slags »munkeordensattributter« i uddannelsen af moderne unge mennesker.

Dertil måtte skolechefen svare et afgjort: "Ja".

De her nævnte eksempler viser, at korpsånden gennem hele den beskrevne periode på forskellig vis har været ledetråd i hærens dagligdag for at skabe identitet og sammenhold.